

Hållbarhetsredovisning för Göteborgs stift 2022

MED SÄRSKILT FOKUS PÅ KLIMAT OCH MILJÖ

Innehåll

Inledning.....	2
Bakgrund.....	2
Visioner, verksamhetsidé och inriktningsmål	2
Svenska kyrkans färdplan för klimatet.....	3
Effektmål: Klimatneutralitet	4
Främjandearbetet för att nå uppsatta delmål	4
Konsumtion och investeringar	5
Effektmål: Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor	6
Skapelsetid	6
Klimat och pilgrim - Walk for future 2.0.	6
Håpets katedral	6
Gröna verksamheter och aktiviteter.....	7
Marymetoden.....	7
Matfattigdom.....	7
Övrigt	7
Effektmål: Klimaträttvisa – Stärkt stöd till de som drabbats mest	8
Fairtrade på stiftskansliet och i församlingar och pastorat	8
Sammanfattning växthusgasutsläpp och energiförbrukning 2022	9
Några nyckeltal 2020 2021 2022.....	11
En hållbar ekonomisk utveckling	12
Ekonomisk styrning.....	12
Kapitalförvaltning	12
Avslutande ord – Bön för klimatet	12

Inledning

Denna hållbarhetsredovisning utgår från såväl Göteborgs stifts övergripande vision, verksamhetsidé, stiftsstrategi och inriktningsmål, som från den mer specifika visionen och policyn för hållbar utveckling som är framtagen enligt kravspecifikationen för Kyrkans miljödiplomering. I hållbarhetsredovisningen sammanställs resultat och analys av de delmål som formulerats för verksamhetsområdet Hållbar utveckling 2022 samt till viss del etappmålen i Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Redovisningen är sorterad efter de tre effektmålen i Färdplanen.

Bakgrund

Göteborgs stift arbetar sedan drygt 20 år tillbaka enligt process- och ledningsverktyget Kyrkans miljödiplomering. I dagsläget är förutom stiftskansliet, 8 pastorat, 11 församlingar, Hellsjöns folkhögskola diplomerade och ytterligare ett stort antal enheter inklusive Åh stiftsgård har påbörjat ett strukturerat arbete enligt ledningssystemets standard.

Stiftskansliets klimat- och hållbarhetsarbete utgår från en av stiftsfullmäktige fastslagen vision och policy för hållbar utveckling. Det övergripande och långsiktiga målet är att främja ett utvecklat, systematiskt och långsiktigt arbete – på såväl stiftskansliet som i stiftets församlingar och pastorat – med ständiga förbättringar för hållbar utveckling. Som stöd i arbetet finns en hållbarhetsgrupp med personer från olika enheter under ledning av klimat- och hållbarhetssamordnaren.

I december 2018 antog stiftsfullmäktige i Göteborgs stift en klimatstrategi för åren 2019 – 2021. Under samma månad 2018 gav Kyrkomötet kyrkostyrelsen i uppdrag att arbeta fram former för ett nationellt täckande program för en klimatstrategi i syfte att möjliggöra för alla stift, församlingar och pastorat att genom ett aktivt och ambitiöst klimatarbete kunna ta ansvar för skapelsen. Under 2019 undersöktes ett kommande samverkansarbete i nära samarbete med stiftet, och i december 2019 antog kyrkostyrelsen en Färdplan för klimatet med sikte på att hela Svenska kyrkan ska vara klimatneutral 2030. Göteborgs stift beslutade 2020 att stiftets egen klimatstrategi inte skulle förnyas 2021, utan i stället skulle stiftet övergå till att arbeta utifrån den av kyrkostyrelsen antagna Färdplanen för klimatet.

För att möjliggöra arbetet med att nå de tre uppsatta effektmålen (se sid 3) avsattes nationellt särskilda medel för såväl tjänster på stiftskanslierna som medel till projekt. Vidare tillsattes en nationell taktisk klimatgrupp bestående av stiftsmedarbetare (utsedda av resp. stiftsdirektor) från flertalet stift samt ett par personer från Kyrkokansliet. Den taktiska klimatgruppen har alltsedan dess haft ett strategiskt ansvar: bearbetat projektansökningar, föreslagit operativa grupper och nu senast deltagit i beredandet av målen för etapp 2. För Göteborgs stift har klimat- och hållbarhetssamordnaren Christina Bernérus deltagit i gruppen. Stiftsingenjör Jan Spånslätt har deltagit i den stiftsövergripande energigruppen som berett målen till områdena som rör energi och byggnader.

Visioner, verksamhetsidé och inriktningsmål

För att samla och fokusera stiftets resurser gentemot församlingarna arbetar stiftsorganisationen utifrån visionen:

" En öppen, tydlig kyrka som på ett relevant sätt förmedlar evangeliet till alla människor."

Visionen ligger till grund för verksamhetsidén:

"Göteborgs stiftskansli ska vara ett kompetenscentrum som inspirerar och stödjer församlingarna i att förverkliga deras uppdrag."

För Göteborgs stifts arbete för hållbar utveckling är följande vision formulerad och antagen: Skapelsen och allt liv utgår ur Guds hand. Därför är livet heligt och värdefullt i sig. Människan skapades till Guds avbild, och som en del av skapelsen är det människans uppgift att bruka och

förvalta den. Göteborgs stift vill vara en förebild vad gäller hållbar utveckling och ta ett aktivt ansvar och stödja och inspirera stiftets församlingar i vår gemensamma uppgift att förvalta Guds skapelse.

Allmänt inriktningsmål

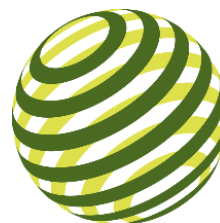
- Vi tar alltid beslut utifrån de fyra hållbarhetsdimensionerna: andlig, ekologisk, ekonomisk¹ och social.
- Vi stärker stödet vid verksamhetsomställning för att vara kyrka i en ny tid.
- Vi arbetar för att verksamheter är ändamålsenliga i relation till nya behov, arbetsformer och förutsättningar.
- Vi bidrar till kyrkans nationella färdplan för klimatet.

Andra inriktningsmål mm som påverkar verksamheten för hållbar utveckling

- Effekt- och delmål i Färdplan för klimatet
- De mest betydande miljöaspekterna enligt stiftskansliets arbete med Kyrkans miljödiplomering

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

De tre övergripande effektmålen för Svenska kyrkans färdplan för klimatet och som ska vara uppnådda 2030 är formulerade enligt nedan:

1. **Klimatneutralitet**

det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen.

Målet ska till största delen nås genom utsläppsminskningar inom kyrkans egen verksamhet, till exempel genom produktion av förnybar el, effektiv energianvändning och fossilfria transporter.

2. **Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor**

Svenska kyrkan ska verka för den värderingsförändring som vi som mänsklighet behöver åstadkomma och lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen. Detta ska bland annat ske genom att integrera klimatarbetet i kyrkans uppdrag.

3. **Klimaträttvisa – Stärkt stöd till de som drabbats mest**

Svenska kyrkan ska stärka stödet till de människor som drabbas mest av klimatförändringarnas effekter trots att de bidragit till dem allra minst. Detta kommer till exempel att ske genom Act Svenska kyrkan och andra samarbetspartners.

Delmålen som är kopplade till färdplanen och de tre effektmålen är uppdelade på 7 områden,

1. *Kyrkans uppdrag*, 2. *Energianvändning*, 3. *Produktion av förnybar el* 4. *Transporter och resor samt Kyrkogård och markanläggningar*, 5. *Konsumtion och investeringar*, 6. *Förvaltning av skog och mark*, 7. *Klimatanpassning och krisberedskap*.

Göteborgs stift har alltsedan 2020 arbetat med de effekt- och delmål som är angivna i Färdplanen för klimatet tillsammans med ett antal mål som är mer specifika och angelägna för just stiftskansliet. Detta har gjorts huvudsakligen genom process- och ledningsverktyget Kyrkans miljödiplomering och stiftets egna verksamhetsplaner. Andra viktiga arbetssätt är och har varit att samverka; med nationell nivå, andra stift, församlingar och pastorat, andra organisationer med flera.

Under 2022 har arbetet med Svenska kyrkans färdplan intensifierats. Förutom att det gemensamma klimat- och hållbarhetsarbetet i Svenska kyrkan har utvecklats och nya etappmål tagits fram, har ytterligare ett klimatprojekt startats (Hållbara måltider) inom stiftet. Genom de två projekten som

¹ En hållbar ekonomisk utveckling, Stiftets policy för kapitalförvaltning, ekonomisk styrning mm, se sid 12

startades 2021, Referensanläggning Solel Värö-Stråvalla och Klimatsmart kyrkogård med ökad biologisk mångfald, har flera guider, filmer och annat informationsmaterial tagits fram. Båda projekten har rönt stor uppmärksamhet i hela landet och kommit att få stor betydelse för klimatarbetet. Även ute i församlingar och pastorat har man under 2022 arbetat målmedvetet och engagerat med målen i Svenska kyrkans färdplan. Denna redovisning skulle bli lång om alla dessa aktiviteter skulle tas med.

Effektmål: Klimatneutralitet

Göteborgs stiftskansli redovisar sedan 2011 ett klimatkalkyl med hjälp av det molnbaserade systemet *CEMasys*, vilket ger kansliet möjlighet att utvärdera och sätta mål för sina betydande miljöaspekter (krav enligt standarden för Kyrkans miljödiplomering). Detta innebär att kansliet ska ta reda på vilka aktiviteter, tjänster etcetera man har som ger stor miljöpåverkan. Kanske inte helt oväntat har det visat sig att kansliets viktigaste miljöaspekter är tjänsteresor med flyg och bil. År 2022 är posten för klimatpåverkan från flygresorna näst störst sedan mätningarna påbörjades 2011. De två främsta skälen till att det blivit så höga utsläpp 2022 är - tema Sydafrika på Bokmässan och en sedan många år tillbaka planerad gruppresa till vänstiftet i Sydafrika och Swaziland - men om stiftet och Svenska kyrkan i stort ska kunna bli klimatneutrala till 2030 behöver utsläppen ner. Flygresorna klimatkompenseras dock genom det nationellt upphandlade avtalet med *ZeroMission*.

De flesta resor i stiftsorganisationen görs med tåg och lokaltrafik, men klimatbelastningen från dessa är mer eller mindre försumbara i jämförelse med utsläppen från resor med flyg och bil.

Utsläppen från tjänsteresor med egen bil i tjänsten är alltså en av stiftskansliets viktigaste miljöaspekter som även de drastiskt behöver minskas om stiftet och Svenska kyrkan i stort ska kunna bli klimatneutrala till 2030. Ett steg i detta nödvändiga arbete är redan taget då det har beställts eldrivna förmånsbilar till dem inom PLT som kör mest i tjänsten. Vad gäller förtroendevaldas resor med bil så går utsläppen från dessa fortsatt nedåt även om vi 2022 inte längre hade någon pandemi.

Eftersom effektmålet att bli klimatneutral gäller hela Svenska kyrkans verksamhet har klimatredovisningen för 2022 kompletterats med ytterligare några områden som faller under segment (scope) 3 (se sid 9). De uppgifter som lagts till är omfattningen av inköp av produkttyperna: IT, teknik och möbler. Kanske inte helt oväntat gav speciellt inköpen av stora skärmar ett förhållandevis stort klimatavtryck (se sid 11)

På sidorna 9–11 redovisas en sammanfattning av Stiftskansliets växthusgasutsläpp och energiförbrukning, framtagen med hjälp av *CEMasys*. Uppgifterna som fås fram genom användandet av det molnbaserade systemet utgör ett användbart underlag för stiftsorganisationen i dess strävan att nå sin del i Svenska kyrkans ambition att bli klimatneutral 2030. Tilläggas bör att verktyget också är fritt att disponera för alla enheter i Göteborgs stift och för varje år kan konstateras att antalet användare blir fler. För den som är intresserad hänvisas till klimat- och hållbarhetssamordnaren Christina Bernérus.

Främjandearbetet för att nå uppsatta delmål

I syfte att främja stiftets församlingar och pastorat till att bli klimatneutrala påbörjade kansliet 2021 ett energiprojekt med stöd av de nationella klimatpengarna. Målet som sorterar under område

2. Energianvändning lyder:

att inom ramen för åtagandet i Färdplan för klimatet och Kyrkans miljödiplomering ska:

- Skapa underlag för att identifiera byggnader med störst energieffektiviseringspotential och klimatpåverkan.
- I dialog med enheterna föreslå hållbara åtgärder för att minska energianvändning och klimatpåverkan samt skapa olika möjligheter att genomföra dessa.

Målet var ursprungligen tänkt att genomföras i sin helhet 2021, men pandemin och brist på personella resurser ledde till att målet fördes över till 2022 och sedan till 2023.

Under målområdet **3. Produktion av förnybar el** har stiftskansliet i samverkan med Värö-Stråvalla församling arbetat med ett solelprojekt. I detta har bland annat tagits fram en guide för hur man kan gå till väga om man som pastorat/församling vill satsa på solel och församlingen har fått ta emot ett stort antal studiebesök. För den som vill läsa projektrapporten i sin helhet hänvisas till webben [Dokument hållbar utveckling - Göteborgs stift \(svenskakyrkan.se\)](#)

Under området **4 Transporter, resor, markanläggningar och kyrkogårdar** har stiftskansliet samverkat med Linköpings stift, Lunds stift och SKKF (Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund) i ett projekt, Klimatsmarta kyrkogårdar med rik biologisk mångfald. Inom detta projekt har bland annat en guide för beräkning av klimatutsläpp från begravningsplatser och en manual för ökad biologisk mångfald tagits fram. Inom ramen för projektet genomfördes i november 2022 en stor digital kyrkogårdskonferens med ca 350 deltagare.

Förutom ovanstående har det utförts mycket gott arbete runt om i stiftets församlingar och pastorat i syfte att bidra till att Svenska kyrkan 2030 ska bli klimatneutral. Förhoppningsvis ska Göteborgs stift inom några få år kunna redovisa ett gemensamt klimatbokslut vilket på ett ännu tydligare sätt kommer att synliggöra hur arbetet mot klimatneutralitet fortskrider.

Konsumtion och investeringar

Vad gäller inköp och konsumtion (en viktig miljöaspekt för stiftsorganisationen, men samtidigt svår att mäta), har stiftsorganisationen sedan 2018 aktivt arbetat med att implementera och efterleva den av nationell nivå framtagna inköspolicyn. Stiftskansliet har likväl alltsedan början av 2000-talet haft en inköspolicy/upphandlingspolicy, men den man nu har antagit inkluderar såväl en uppförandekod för leverantörer, som vägledning för stift, församlingar och pastorat kring inköp och upphandling samt riktlinjer för hur inköspolicyns krav på bästa sätt kan uppfyllas. Dessa dokument har fokus på att våra inköp ska göras medvetet, affärsmässigt och hållbart och där vi ställer krav på våra leverantörer i allt från organisation till hur produkten påverkar vår planet.

I ingående avtal eller i upphandlingar krävs att leverantören godkänner Svenska kyrkans uppförandekod för leverantörer. I denna framkommer att Göteborgs stift har nolltolerans mot **korruption** av alla dess slag. Stiftskansliet har tagit fram en presentation kring jäv och mutor och hur vi ska förhålla oss till gåvor och representationer inom stiftet. Denna har presenterats internt på stiftskansliet, för församlingar och pastorat samt på nätverksträffar. Detta är en del av stiftsorganisationens arbete med att förklara och implementera inköspolicyns olika delar, där en del avser jäv och mutor vid upphandling, inköp och andra situationer som stift, församlingar och pastorat kan hamna i. Det är viktigt att alla medarbetare är uppmärksamma och alltid använder försiktighetsprincipen om situationen känns oklar för att motverka korruption, jäv och mutsituationer.

- 1) Delmålen under målområdet **5. Konsumtion och investeringar** har endast delvis kunnat uppnås under 2022, dels p.g.a. handläggares föräldraledighet, dels p.g.a. att det är ett komplext område och därav svårare att mäta klimatutsläppen ifrån. Förhoppningen är att de fyra mål som sattes upp för 2022 ska uppnås under 2023 genom att fyra projekt med tydligt fokus på målbilden startats under 2022/2023.

Dessa projekt är: *Hållbara måltider*, *Hållbara inköp – en beteendeförändring*, *Ramavtal med särskild klimatrelevans samt pilotprojektet IT-stöd för ökat återbruk av möbler, inventarier och byggmaterial*. Göteborgs stift är projektägare för tre av dem, med inköpta eller arvoderade projektledare och med klimat- och hållbarhetssamordnaren i resp. styrgrupp. För det fjärde projektet, *Hållbara inköp*, är Luleå stift projektägare, men såväl Göteborgs stifts ekonomichef, handläggaren för inköp och klimat- och hållbarhetssamordnaren finns med i projektorganisationen. Fokus i det projektet är att se hur stiftens befintliga främjande som är kopplat till verksamhet som benämns servicebyrå/ekonomiservice kan utvecklas i syfte att i samarbete med församlingar och pastorat och med spendanalyser som stöd skapa beteendeförändringar och minskad klimatbelastning.

För måluppfyllnaden spelar, förutom projekten, även de nätverk som finns inom stiftet en stor roll och då speciellt värdinnenätverket, miljönätverket och nätverket för inköpsansvariga.

Stiftets och församlingarnas konsumtion påverkar inte bara de faktiska utsläppen av växthusgaser (effektmålet Klimatneutralitet) utan har också bärighet på effektmålet Klimaträttvisa, se vidare sid 7.

För att klara kraven som rör kemikaliehantering finns ett nationellt upphandlat avtal med Chemgroup AB. Detta är ett kvalitets- och kostnadsmässigt fördelaktigt avtal som underlättar och förbättrar för användaren. För 2022 sattes ett mål att minst 15 % av enheterna skulle ansluta sig till avtalet. Hittills har 10 enheter tecknat avtal, vilket innebär att målet är uppnått. En minskad och förbättrad kemikaliehantering innebär även en minskad klimatbelastning.

För uppföljning av området **6. Förvaltning av skog och mark** hänvisas till Prästlönetillgångarnas redovisning.

För området **7. Klimatanpassning och krisberedskap** har inte funnits några delmål för första etappen. För etapp 2 som förväntas antas av kyrkostyrelsen i maj finns dock ett flertal delmål under detta område formulerade.

Effektmål: Värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor

Skapelsetid

Inför såväl 2021 som 2022 sattes under målområde **1. Kyrkans uppdrag**, ett mål om att uppmärksamma *Skapelsetid* vilket är ett gemensamt initiativ där kyrkor och samfund över hela världen visar hur viktigt det är att i gudstjänsten lyfta frågor som rör vårt förhållande till skapelsen. Skapelsetid pågår från första september till fjärde oktober. Delar av framtaget material har använts internt på kansliet, exempelvis i samband med hållbarhetsgruppens möten och flera insatser har gjorts för att sprida information och material till stiftets olika församlingar och pastorat. Temat för Skapelsetid 2023 är Låt rätten flöda fram vilket innebär att fokus kommer att ligga på klimaträttvisa.

Klimat och pilgrim - Walk for future 2.0.

I färdplansprojektet Walk for future 2.0 kopplas pilgrimsverksamheten i kyrkan än starkare ihop med frågor om klimat och hållbarhet. Genom Act Svenska kyrkans arbete för klimaträttvisa har projektet under 2022 fortsatt att sträva efter ökad medvetenhet och motivation för värderingsförändring. I ett flertal församlingar och pastorat, bland annat i Skallsjö, Pilgrimscentrum i Carl Johans pastorat och Mölndal i Göteborgs stift, har Walk for future kommit att fungera som ett redskap i församlingarnas klimatarbete. Flera vandringar har genomförts under 2022 och fler planeras inför 2023. Första lördagen i Skapelsetid, den 3 september, som kommit att bli en nationell dag för klimatvandringar genomfördes många vandringar på klimatemat runt om i vårt land. Under 2023 planeras för vandringar i samband med ett större arrangemang i samverkan med Håpets katedral (se nedan).

Håpets katedral

Samverkan med [Håpets Katedral \(hapetskatedral.no\)](http://hapetskatedral.no) i vänstiftet Borgs bispedöme har fortsatt under 2022. I samband med en högtidlighet den 8 november i Fredrikstad för alla som deltagit i arbetet med att färdigställa katedralen, fanns stiftet representerat genom klimat- och hållbarhetssamordnaren. En förhoppning finns om att katedralen sommaren/hösten 2024 ska kunna bogseras ner för Bohuskusten och göra strandhugg på ett antal platser, om det låter sig göras på ett någorlunda klimatsmart och ekonomiskt försvarbart sätt. En förstudie togs fram under senhösten 2022 och under våren 2023 ska kontakter börja tas med församlingar och pastorat.

Se människan

Temat för Bokmässan 2022 var klimatkrisen och Sydafrika. Detta innebar att det på såväl Se människans scen som på de seminarier Se människan arrangerade var ett stort fokus på klimatet - hur det påverka(t)s av mänsklig aktivitet, vad som krävs för att ställa om, men inte minst hur kyrkan kan bidra till en omställning genom ett aktivt hopp och framtidstro. Se människan diplomerades för andra gången enligt Kyrkans miljödiplomerings för event. (första gången 2019)

Delmålet under **1. Kyrkans uppdrag** om att uppmärksamma Håpets katedral i samband med Se människan 2022 kunde uppnås genom ett sidoevent. Se människan arrangerade i samarbete med Masthuggs församling en utställning, *Vi är alla Pinocchio av Pietro Raffone*, i Masthuggskyrkan. Utställningen som är framtagen för att stödja projektet Håpets katedral vill uttrycka dels vår lojalitet till samhället, dels hur vår livsstil och vår konsumtion får oss att konsumera mer resurser än vad vår jord kan regenerera.

Samverkanspartners

Göteborgs stift tecknade för drygt 10 år sedan ett samverkansavtal med Klimat 2030 vilket drivs av Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen. Sedan slutet av 2021 är också Göteborgs stift en av många utställare på Ekocentrum i Göteborg. Detta med det dubbla syftet att dels nå andra personer än vi normalt kanske gör, dels för att knyta kontakter med andra aktörer som också verkar för en hållbar utveckling. Ytterligare två viktiga samverkanspartners i klimat- och hållbarhetsarbetet är Sensus studieförbund och Helsingborgs folkhögskola, och då speciellt i samband med den kursverksamhet som stiftet bedriver inom området.

Gröna verksamheter och aktiviteter

Ett nationellt och ekumeniskt nätverk med församlingar som arbetar med ”gröna verksamheter och aktiviteter” har etablerats i samarbete med Helsingborgs folkhögskola. Syftet är att inspirera och kompetensutveckla i frågor som rör såväl hållbar odling, som i sådana som stödjer *FN:s globala mål 3.4 – Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa*. Den 27 september genomfördes en träff på temat ”Att finna liv och hopp i naturen”. 45 personer från 20 olika församlingar och pastorat fanns på plats på Helsingborg.

Marymetoden

I Göteborgs stift har 13 enheter samt 3 samverkanspartners stärkt sin förmåga att ta emot personer i arbetsträning, praktik eller rehabilitering genom att de genomgått utbildning i MARY-metoden. Verksamheten stödjer FN:s globala mål 10:2 genom att bidra till att möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Matfattigdom

Göteborgs stift deltar aktivt i och understödjer initiativ från församlingar och andra civilsamhällesorganisationer och samfund i arbetet med frågor som rör matfattigdom. Arbetet hänvisar till *FN:s globala mål 2.1 – Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla*, vilket innebär att senast 2030 avskaffa hunger och garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om.

Övrigt

För att uppnå färdplanens effektmål om värderingsförändringar och andliga och existentiella frågor sker en bred samverkan mellan kyrkans olika enheter. I början av juni 2022 medverkade Svenska kyrkan och några av stiftet i arrangemanget Stockholm + 50 exempelvis genom att anordna en minnesgudstjänst för utrotade djurarter, pilgrimsvandringar och seminarier på temat naturens rättigheter och Faith for Ecocide Law.

Effektmål: Klimaträttvisa – Stärkt stöd till de som drabbats mest

Klimatförändringarna och minskningen av biologisk mångfald följs idag av konflikter och att människor tvingas fly från sina hem. De människor som bidrar minst till förändringarna är de som drabbas mest. Inför starten av färdplansarbetet uttryckte Svenska kyrkans biskopar de utmaningar kyrkan står inför för att uppnå effektmålet Klimaträttvisa ungefär så här: *som biskopar är vi ödmjuka inför de utmaningar som klimatkrisen ställer oss inför. Vi behöver förändra, men också förändras. Kristen tro bärs av erfarenheten av att det till synes omöjliga kan bli verklighet. Uppgivenhet ska inte få sista ordet. För Guds skull. För livets skull.* Ord som manar till såväl eftertanke som handling och som blivit en ledstjärna för arbetet med klimaträttvisa.

Under Färdplan för klimatet har en rad olika material tagits fram som alla är resurser som riktar sig till församlingar som vill arbeta med frågor som rör klimaträttvisa, [Klimaträttvisa \(sharepoint.com\)](https://sharepoint.com). Under COP 27 som ägde rum i Sharm El Sheikh i november 2022 hade Svenska kyrkan observatörsstatus, vilket innebar att Svenska kyrkan och Act Svenska kyrkan hade delegater på plats som följde förhandlingarna. De frågor som Svenska kyrkan framför allt drev handlade om hur klimatanpassningen i fattiga länder skulle finansieras. När klimatkonferensen avslutades hade ett beslut fattats om inrättandet av en klimatskadedeståndsfond.

I Göteborgs stifts församlingar, pastorat och stiftsorganisation har arbetet med klimaträttvisa succesivt integrerats i det internationella arbetet vilket bland annat kommer till uttryck i de årligt återkommande internationella dagarna. Temat för 2023 års dag är Dela lika under samma himmel.

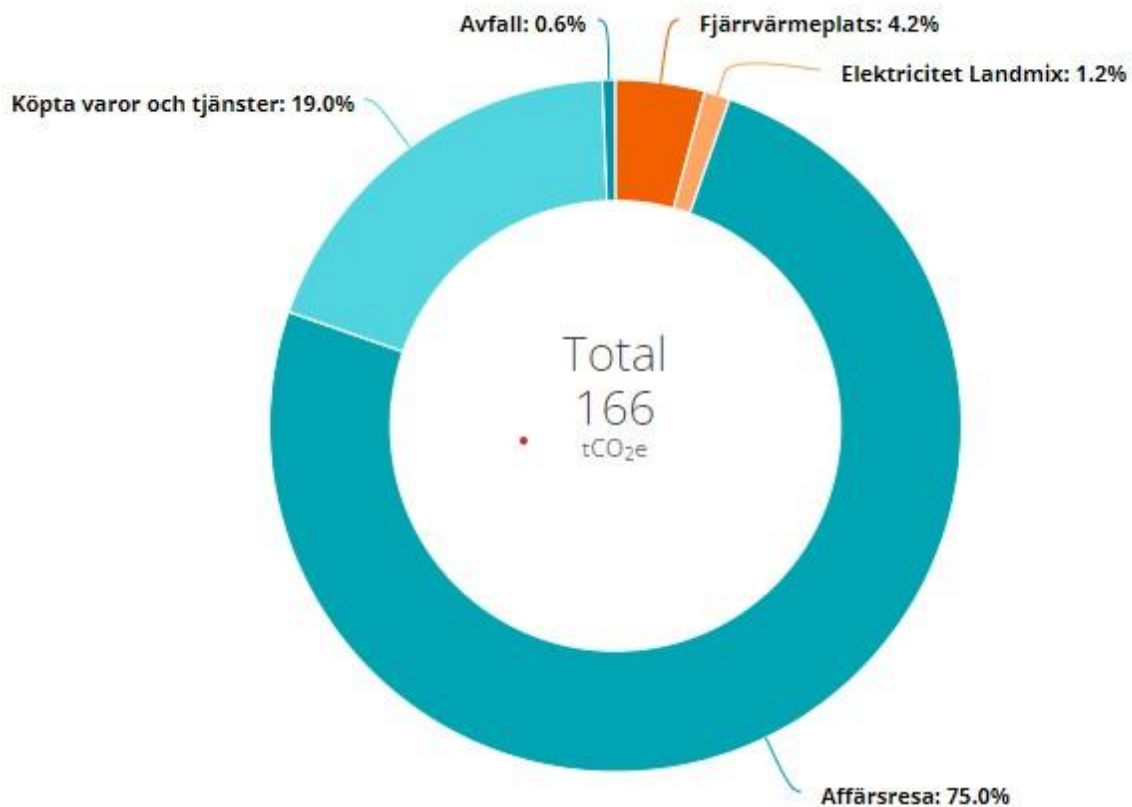
Fairtrade på stiftskansliet och i församlingar och pastorat

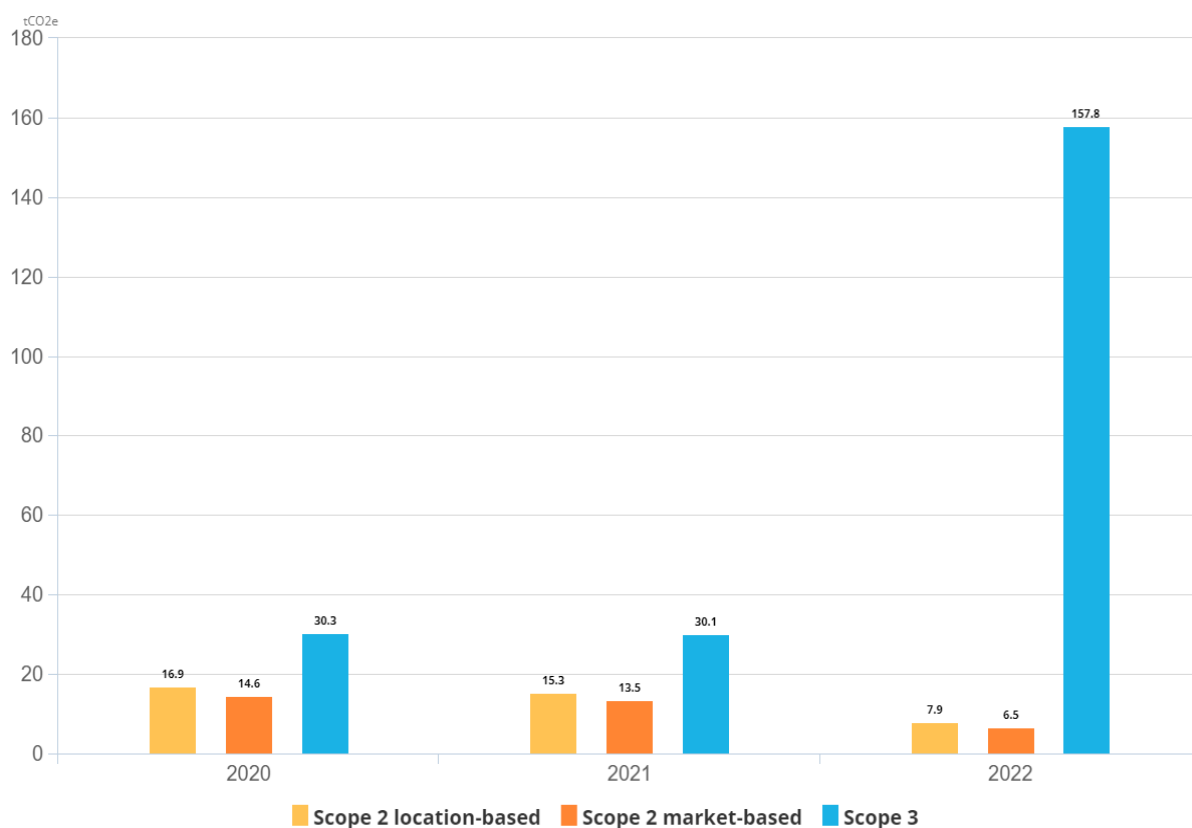
Att välja rättvis handel och Fairtrade är ett konkret och aktivt sätt att bidra till bättre livsvillkor för människor i länder med utbredd fattigdom. Accelererande klimatförändringar ger uppenbara konsekvenser för bland annat kaffeodlarna, exempelvis svampbladssjukdom som med klimatförändringarna kan spridas till nya höjder. Klimatförändringarna ger också kraftiga och oberäknliga regn med skred i bergsregionerna där kaffet odlas. Svenska kyrkan köper kaffe för minst 10 miljoner kronor motsvarande över 70 ton malda kaffebönor. Kyrkan har en unik position som en jättestor konsument att kunna stötta marknaden för att göra den mer rättvis.

Göteborgs stift är medlem i föreningen Fairtrade och som ett konkret bevis på engagemanget finns på kansliet en liten Fairtradebod. Allt kaffe och te som serveras i stiftets lokaler och regi är Krav- och Fairtrademärkt. Stiftet vill även uppmuntra och underlätta för församlingar och pastorat att handla Fairtrade och att lyfta in frågorna i den egna verksamheten. Detta görs till exempel genom Webbinarier och andra träffar. I flertalet församlingar och pastorat används och till viss del säljs Fairtrade-märkta varor.

Sammanfattning växthusgasutsläpp och energiförbrukning 2022

Den här delen av rapporten visar en översikt av stiftsorganisationens energiförbrukning och klimatpåverkan. Klimatredovisningen innehåller data från interna och externa källor som är relaterade till stiftsorganisationens aktiviteter. Analysen är baserad på den internationella standarden The Greenhouse Gas Protocol Initiative (GHG-protokollet). Standarden är utvecklad av World Resources Institute (WRI) och World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) och är den vanligaste standarden för att mäta växthusgasutsläpp. GHG-protokollet delar in utsläppen i tre segment, så kallade scope, samt i direkta och indirekta utsläpp. Rapporteringen innefattar de följande växthusgaserna: CO₂, CH₄ (metan), N₂O (lustgas), SF₆, HFCs och PFCs. Dessa konverteras till CO₂-ekvivalenter i enlighet med IPCC (1995)

Som framgår av rapportutdragen redovisar stiftskansliet inte några direkta utsläpp i scope 1, vilket beror på att organisationen inte äger några fordon eller fastigheter som värms upp med någon form av bränsle. Market-based och location-based är olika sätt att redovisa energianvändningen på, där location-based utgår från genomsnittlig mix i elnätet. För verksamheter i Sverige används exempelvis den nordiska elmixen (inklusive import/export). Minskningen av utsläppen för stiftsorganisationens del beror främst på att de nya lokalerna i Uddevalla är såväl mindre som energieffektiva. Till scope 3 (den blå stapeln till höger) räknas alla indirekta utsläpp, se nedan.

Årliga utsläpp av växthusgaser per scope

Ton CO ₂ -ekv.	2020	2021	2022
Scope 2 Total	16.9	15.3	7.9
Fjärrvärmeplats	14.6	13.5	6.5
Elektricitet Landmix	2.3	1.8	1.4
Scope 3 Total	30.3	30.1	157.8
Affärsresa	28.1	27.7	125.5
Avfall	0.5	0.5	0.6
Köpta varor och tjänster	1.8	1.8	31.7
Summa	47.2	45.4	165.7

<i>Köpta varor och tjänster</i>						
Paper, virgin		800	kg	-	0.7	0.4%
Lenovo ThinkPad T14s (A1-3)		45	Qty	-	12.1	7.3%
Apple iPhone SE		11	Qty	-	0.5	0.3%
Printer, laser, color		12	Qty	-	0.7	0.4%
Monitor 27"		22	Qty	-	8.7	5.2%
Monitor 49"		4	Qty	-	2.8	1.7%
Monitor 75"		2	Qty	-	3.6	2.2%
Lenovo ThinkPad Yoga (A1-3)		1	Qty	-	0.4	0.2%
Power adapter, laptop		51	Qty	-	0.2	0.2%
Cable, unspecified		5.1	kg	-	-	-
Apple TV		4	Qty	-	0.3	0.2%
Laptop bag		5	Qty	-	-	-
Printer toner module		7	Qty	-	0.1	0.1%
Apple MacBook Pro 16"		1	Qty	-	0.3	0.2%
Computer mouse, optical		13	Qty	-	0.1	0.1%
Steel, unalloyed		20	kg	-	-	-
Office chair (A1-3)		5	Qty	-	0.6	0.4%
Office Desk (A1-3)		5	Qty	-	0.4	0.3%
<i>Köpta varor och tjänster Total</i>				-	31.7	19.1%
<i>Avfall</i>						
Paper waste, recycled		-	kg	-	-	-
Residual waste, incinerated	Brännbart, restavfall	1 152	kg	-	0.6	0.3%
Plastic waste, recycled		-	m3	-	-	-
Glass waste, recycled		-	m3	-	-	-
Metal waste, recycled		-	m3	-	-	-
<i>Avfall Total</i>				-	0.6	0.3%
Scope 3 Total					157.8	95.3%

Till och med 2021 har stiftsorganisationen inte mätt så många av de indirekta aspekterna (scope 3), men för 2022 har klimatredovisningen kompletterats med uppgifter om klimatpåverkan från inköp av en del typer av produkter: IT, teknik, möbler. Kanske inte helt oväntat gav speciellt inköpen av stora skärmar ett förhållandevis stort klimatavtryck. Se tabell ovan.

Några nyckeltal	2020	2021	2022
Total tCO ₂ e/Heltidstjänster (S1+2+3)	0,3	0,4	1,4
Total tCO ₂ e/Omsättning (S1+2+3)	0,3	0,3	0,9
MWh/Heltidstjänster (S1+2)	2,5	2,8	2,1

En hållbar ekonomisk utveckling

Ekonomi som begrepp kan härledas från grekiskans "läran om hushållning av knappa resurser". Ur ett hållbarhetsperspektiv konstaterar forskarna (t.ex. KTH.) att definitionen på ekonomi kan vidgas och ses ur olika perspektiv och definitioner. Att ekonomisk hållbarhet alltid måste ses som en integrerad del av hållbarhet är man dock överens om. En vanligt förekommande definition är: *Ekonomisk hållbarhet är en integrerad del av hållbarhet och innebär att använda, vårda och underhålla resurser (männsliga och materiella) för att skapa långsiktigt hållbara värden genom bättre utnyttjande, återanvändning och återvinning av såväl förnyelsebara resurser som icke förnyelsebara resurser.* Med andra ord, vi ska hushålla med ändliga resurser i dag så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda. En annan definition är denna: *En ekonomisk hållbar utveckling kan definieras som en ekonomi som är hållbar över tid och som stödjer möjligheterna att nå andra hållbarhetsmål så som de exempelvis uttrycks i Agenda 2030* (professor Göran Finnveden, KTH).

Ekonomisk styrning

All kyrklig verksamhet omfattas av kyrkoordningens krav på god ekonomisk hushållning. Det innebär bland annat en stabil ekonomi som utgår från antagandet om att "varje generation bär sina egna kostnader" och att använda tillgängliga resurser på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt i verksamheten. Stiftskansliet arbetar systematiskt med verksamhetsstyrning innebärande bland annat målformulering på förtroendemannanivå och medarbetarnivå, upprättande av verksamhetsplaner per verksamhetsområde samt integrerad budgetprocess. Stiftets ekonomi styrs utifrån beslutat målsatt kapital och granskas av externa revisorer.

Kapitalförvaltning

Stiftsfullmäktige har beslutat om en placeringspolicy för Göteborgs stifts kapitalförvaltning samt för de stiftelser som förvaltas av stiftet. Policyn anger att kapitalförvaltningen skall vara långsiktig, med betryggande säkerhet och ske på ett etiskt försvarbart sätt. Två grundläggande moraliska principer är vägledande i arbetet med kapitalförvaltning inom Göteborgs stift, nämligen människovärdesprincipen och förvaltarskapstanken. Göteborgs stift ska i sin kapitalförvaltning sträva efter att vara en ansvarsfull investerare. Det innebär att placeringar ska bedömas efter en analys av såväl hållbarhet och etik som de finansiella aspekterna. Detta uppnås genom att tillämpa de vid var tid gällande etiska placeringsregler som Svenska kyrkans nationella nivå har i sin placeringspolicy.

Avslutande ord – Bön för klimatet

hämtad från Ett biskopsbrev om klimatet

Evige Gud, hela jorden är full av din härlighet.
Till dig bär vi fram skapelsens vändor i klimatkrisens tid.
Vi ber om nåden att få göra gott,
Som dina skapade medskapare.
Jesus Kristus, du har gått på vår jord och lever mitt ibland oss.
Gör oss känsliga för människors och hela skapelsens lidande.
Stärk oss i arbetet för ett värdigt liv,
I rättvisa och solidaritet med dem som lever och kommer att leva.
Heliga Ande, modets och självbesinningens kraft,
Du talar till våra samveten.
Trösta oss när vi lider och plågas av ångest.
Ge oss oro när vi domnar i bekvämlighetens ro.
Skapa om oss till att bli vad vi är:
en enda mänsklighet under samma himmel.

*Hållbarhetsredovisningen sammanställd av
Christina Bernéus, klimat- och hållbarhetssamordnar*